

CONFESSIO S. BRUNONIS.

(Edidit MARILL., *Analect.* nov. edit., p. 447.)

Fidem magistri Brunonis, quam communiter fratribus suis protestatus est, cum horam sibi appropinquare sensisset, ut omnis carnis viam ingrederetur, scriptam servare curavimus, eo quod satis intime coram Deo nos illius fidei testes esse rogaret.

Credo firmiter in Patrem, et Filium, et Spiritum sanctum, Patrem ingenitum, Filium unigenitum, Spiritum sanctum ex utroque procedentem, et has tres personas unum Deum. Credo quod idem Dei Filius conceptus sit de Spiritu sancto ex Maria Virgine. Credo quod virgo castissima fuerit ante partum, virgo in partu, et post partum virgo in aeternum permanserit. Credo quod idem Dei Filius conceptus sit inter homines, ut verus homo, sine peccato. Credo quod idem Dei Filius invidiose a perfidis Judæis captus sit, injuriose tractatus, injuste ligatus, consputus, flagellatus, mortuus et sepultus. Descendit ad inferos, ut captivos suos inde liberaret, descendit propter redemptionem nostram, et resurrexit. Ascendit ad cælos, inde venturus est judicare vivos et mortuos. Credo sacramenta quæ

A catholica credit et veneratur Ecclesia, et nominatim quod consecratur in altari, verum corpus esse, veram carnem, et verum sanguinem Domini nostri Jesu Christi, quem et nos accipimus in remissionem peccatorum nostrorum, in spem salutis æternæ. Credo carnis resurrectionem, vitam æternam. Amen. Confiteor et credo sanctam atque ineffabilem Trinitatem, Patrem, et Filium, et Spiritum sanctum, unum Deum naturalem, unius substantiæ, unius naturæ, unius majestatis atque virtutis. Et Patrem quidem non genitum, non creatum, sed ingenitum profitemur. Ipse Pater a nullo originem ducit, ex quo Filius nativitatem, et Spiritus sanctus processionem accepit. Fons ipse igitur et origo est totius divinitatis: ipse quoque Pater essentia quidem ineffabilis, substantia sua Filium genuit ineffabiliter, nec tamen aliud quam quod ipse est. Genuit Deus Deum, lux lucem. Ab ipso ergo est omnis potentia in cælo et in terra. Amen.

APPENDIX AD S. BRUNONEM

DE ORIGINE SACRI CARTHUSIENSIS ORDINIS

AUCTORE ZACHARIA BENEDICTO, VICENTINO, CARTHUSIANO.

Quis Carthusiaci jecit fundamina primum
Ordinis, et quæ causa illi, vis nosse viator?
Historiam hanc sequere, hos etiam tu perlege ver-
sus.

Fructum si quæras, aderit compunctio sancta.

In Senonum planis urbs præstantissima campis
Emporium Sophiæ, turrito vertice surgit,
Quam Parides, fugiens Trojana incendia, fertur
Exstruxisse, patriisque memor dixisse Parisos
Cultores, illisque insignia et arma dedisse.
Sequana vorticibus qua multis alluit arces
Et peregrina suas transmittit ad æquora merces.
Hic est assiduæ secunda academia cultu;
Huc et Cecropidum translata est Pallas ab oris,
Missaque de summis ingens sapientia rebus.

Hic ita clarus erat virtutibus omnibus, atque
Iis disciplinis (quæ libera tempora poscunt)
Doctor ut, ascenso suggesto sive cathedra,
Esse videretur magni vox inclita Pauli,
Atque verecundis in moribus alter Ioseph.
Hunc, veluti cæli divum de culmine lapsum,
Totus adorabat populus, namque ille sacerdos.

Inclita Virginei post incunabula partus
Elapsis annis mille octoginta duobus,
Contigit huic homini postremum claudere tempus.
Atque subire grave imperium, jura aspera lethi,
Jamque jacet vivo gelidum sine sanguine corpus;
Rumor ubique strepit, dolor anxius undique man-
sit,

C Et gemini sexus resonant lætenta per urbem.
Heu! bonus interit pastor, vir sanctus obivit,
Per fora clamabant, nemo dabit amplius illa
Docta salutiferi sermonis et aurea verba.
Funeris interea lugubris pompa paratur,
Exsequiæ multo sunt et menia facta.
Conveniunt passim cives, clerus, schola tota
Docta coit, crepitant ex ictibus æra sonoris.
Fertur honoratum majora ad templa cadaver,
Marmore sub Pario condendum et aromata subter,
Triste sacerdotes recitando in carmine fatum,
Arduas faculas, et cerea lumina portant,
Procedunt queruke longo simul ordine turmæ,
Atque vias omnes nigro velamine complent.
Accidit inter tot res admiranda relatu,
Judicium celeste, et formidabile cunctis:
Et sane ipsa Dei sententia, grandis abyssus,
Cui soli detecta manent abscondita cordis (Ps. xxiv).
Quos sibi delegit, vel quos privavit olympo,
D Solus habet notos, solus discrevit ab ævo.
Nos homines cæci rerum secreta videmus,
Sicut Apollineum discernit noctua lumen.
Ecce sub argento qui portabatur et ostro
Mortuus, et tanto fuerat cumulatus honore;
Cum foret ad fanum sublimi in mole locatus
Quo melius posset cerni, cunctisque pateret,
Responde mihi, dum legitur, res ecce stupenda,
Eminus atollit vultus, exsanguæque pectus,
Ac circumspiciens torvo cum lumine turbas,

Clamore horribili feretro sic dixit ab alto :
 Consilio superum secreto, et legibus æquis,
 Heu me! accusatus, peto Iudicis ora tremondi.
 Deposuitque caput taciturnus, et arida membra.
 Contremuit primo aspectu, ac obmutuit omnis,
 Cuncta silent, cunctique pavent, plebs arrigit au-
 res.

Prodigium insuetam vix credit mente labanti.
 Stant pollinctores trepidi, et terrore subacti,
 Audentque exanimum minus hoc contingere cor-
 pus.

Obriguere comæ, et tremulis vox faucibus hæsit.
 Ingentes strepitus post ipsa silentia sunt
 Confusus sonitus vocum juvenumque senumque
 Longius auditur; discurreit fama per urbem.
 Gens agoræa (2) venit, properando vulgus anhelat.
 Concava templa crottant variis rumoribus, et gens
 Non capitur, premitur pede pes, et tergore tergas,
 Vi faciunt aditus, procumbunt cardine postes.
 Hique gradus summos, illi pinnacula scandunt :
 Ut nova prospiciant isthæc miracula ab alto.

Extollens iterum liventia mortuus ora,
 Hucque illucque tuens oculis terrentibus omnes,
 Mugitu insolito dixit : Væ, væ mihi, namque
 Iudicium jam in me latum est a Numine sancto.
 Utque prius jacuit nullo cum murmure vocis.
 Ina tremor gelidus languorque per ossa cucurrit
 Corda pavent, trepidant pueri, terrentur et ipsi
 Hæc novitate senes; nuptiarum implentur acutis
 Infantum, juvenumque sacræ clamoribus aulae;
 Exorant veniam superos, et pectora tundunt,
 Atque aliis suspensis auribus aiunt :
 Quidnam hoc esse potest? hic vir sanctissima sem-
 per

His populis mandata dedit, vixitque probate,
 Sese accusatum tamen, ac audisse supremum
 Iudicium a superis miseranda voce fatetur.
 Hæc portenta aliquid certe mirabile signant.

An tumulto tradi sacroto debeat, omnis
 Ambigit; ancipiti præsul venerabilis urbi
 Servari supra tellurem consultit, usque
 Dum Deus ex alto, quid sit, declarat, agendum.
 Tum rursus exanimus feretro caput extulit alto,
 Atque infelicem, se contemplando, locutus,
 Sic ait immenso luctu grandique boatu :
 Parcite funeribus, mihi nil prodesse valetis.
 Infortunatum cur me genuere parentes?
 Ah! miser æternos vado damnatus ad ignes.
 Indecque conticuit semper, jacuitque supinus.
 Extasis et planctus turbas invadit, et omnis
 Aedes sacra sonat gemitu varioque tumultu,
 Fœmineis late resonant ululatibus aedes.
 Hique tenent postas amplexi, illique columnas,
 Prægravibusque oculis quasi somnia habere viden-
 tur.

Mirantur tanti de perditione magistri,
 Mirarique satis nequeunt extincta fuisse
 Tot bona, totque pios pro religione labores.

Protinus e sacro benedictæ margine terræ,
 Perfusi lacrymis populi extraxere cadaver,
 Atque in telluris foveam clausere profanæ.
 Hinc sambucus olens oritur, tristisque cicuta.
 Oceanitidibus Titan se merserat undis
 Deliaque albentes monstrabat ab æthere vultus,
 Quando vulgus iners, cives, simul agmina docta,
 Mentibus attonitis in propria lecta redibant,
 Languida cum strato cessassent membra cubili
 In somnis videre faces, dirasque figuras,
 Errantes Erebo manes, furiasque triformes,
 Quæ quasi lethæum noctu incussere timorem.
 Parisius nec adhuc horum est oblita diærum,
 Tempore ab hoc siquidem prorsus tremefacta recusat
 (Responde mihi) cantare hæc, sed lectio quarta
 Incipit hic. Quantas habeo; res flebilis ævo!
 Bruno sacerdotum splendor, rectorque scholarum,

A Quem genuit celebri germana colonia partu.
 Vir pius, et sapiens, ac præstantissimus omni
 Munere doctrinæ, templi Remensis alumnus,
 Tunc sacra Parisiæ genti documenta legebat,
 Exsequiis aderat multo comitatus honore :
 Mentoque conceptum nequiens celare dolorem
 Talibus ostentis, mox ut sua septa petivit,
 Solus inexhausto lacrymarum flumine planxit.
 Hei mihi dicebat : Væ, væ quia tempora trivi.
 Quid faciam demens? ex quo qui ut sanctus ab omni
 Plebe colebatur, sic infeliciter ardet,
 Ad loca Cerberei rictus, immane barathrum?
 Hisque animum verbis, nunc huc, nunc dividit illic
 Pervigil, in melius cupiens convertere vitam.
 Mane scholas repetens Bruno, circumdatus am-
 plo

Servorum numero, cathedram conscendit, amictus
 Cyclade lugubri, defixaque lumina terris
 Fert, et erant multo rubra atque tumentia luctu,
 B Qualia somni expertus habet, ut crudelia dudum
 Pervigiles inter noctes suspiria duxit.
 Aggrediturque suos tali sermone sequaces,
 Innumerus quasi cœtus erat, tacitusque manebat :
 Huc ego non veni facturus inaniam verba.
 Hactenus humanis soliti rationibus uti,
 O docti juvenes, omnes erravimus una,
 Sed satis atque super; divum modo jussa sequamur.
 Huc veni, ut referam quid sentio, quodque tenea-
 dum

Consilium duxi, quidquidve sit utile nobis,
 Ut pedicas hujus seculi fugiamus, et illud
 Hesternæ lucis dirum, et miserabile fatum.
 Quis, precor, ex nobis hominem pensasset iturum
 Ad Stygæ, Cocytique ardentia guttura, tantis
 Moribus illustrem, tantoque nitore docendi
 Perspicuum, et tantis naturæ dotibus almum?
 Vidimus, heu! quantum nos lippi fallimur, et quot
 Nostra per errores versatur opinio fallax.

C Quid miseris nobis longo peccantibus usu
 Eveniet, si tanta homini damnatio perpes
 Est data? si in viridiligno hoc factum est, quid in ipso
 Arenti flet? (Luc. 25) quæ nos vindicta moretur,
 Cernite discipuli dulces, librate parumper,
 Quanta tot ingentes purgabunt februa sordes.
 Hujus ad hoc etenim mundi sapientia nil est
 Et justum apparere foris sanctumque videri.

O chari comites, vestros miserescite casus :
 Cernite, vicino mors est in limine, curvam
 Extendens harpea, viridesque sechbit in herbas,
 Temnite divitias, quas nec deferre valetis
 Vobiscum post fata, precor, si verba magistri
 Perdedit; et si me digno servatis honore,
 Linquite Pentapolim, fugitivaque sæcula mecum,
 Atque specus cum Lot, montesque subite latentis.
 Aspiciatis, quantum præsens hæc vita caduca est;
 Quæ dicenda magis mors est quam vita, fatebor.
 Erigite ad cælum mentes; ibi patria nobis,
 D Nostra quies illic, æternaque mansio pacis :
 Vita hæc exsiliium nobis, et pondus iniquum,
 Sunt ubi tot clades, totque adversantia tela.
 Ast ubi tot quondam terraque marique potentes
 Sunt reges? ubi, quæso, duces? diademata superbam
 Induperatorum toto spectabile mundo?
 Nunc ubi bellorum quondam virtute periti?
 Aut oratores ubi sunt, clarique poetae?
 Pictores, medicique graves, sophiæque magistri?
 Hi periere omnes, pessumque abiere sub imas
 Terrarum caveas, ubi mors truculenta moratur,
 Et solum monumenta sui liquere sepulcra;
 Immundos cineres et fetida corpora bustis.
 Heu vitæ fallacis amor! qui spargere flores
 Et violas per agros, ac lilia odora videris.
 Atque metis spinas, telos et toxica demum
 Et risum in fletus, et gaudia in anxia vertis.
 Viveni servire Deo suavissima res est.

(2) Ἀγορεύς, id est forensis.

Sunt lacrymæ dulces, suspiria dulcia, dulces
 Prolixæ excubiæ, jejunia dulcia, dulce
 Subdere se imperiis, atque inter septa morari.
 Quid debet nunc esse polis, ubi carne soluti
 Et miseris curis, locaque in secura recepti
 Læta vident claris obtutibus ora supremi
 Principis: unde fluunt felicia gaudia semper.
 Quid facimus, chari comites? ad claustra quieta
 Nos citat omnipotens, per tot miracula, Numen.
 Cur sumus ignavi tanti ad spiraminis auram?
 Pergendum quo dextra vocant nos sidera, quo nos
 Rorifer impellit zephyrus caurusque secundat.
 Cedamus patria, moniti meliora sequamur;
 Quippe mihi mens est urbana relinquere tecta,
 Et petere incultos aditus, taciturnaque saxa:
 Atque inter Faunos, et semina dura leonum
 Antoni mores amplecti, et nitrea Pauli
 Lustra sub exesis latitabo incognitis antris.
 At vos, egregii comites generosa propago,
 Experti toties humana pericula mecum;
 Mene sequi vultis per tot discrimina rerum?
 Mene iuvat, veluti semper fecistis, habere
 Ductorem, fidumque patrem, dulcensque magi-

strum?
 Dux ego vester ero. Nunc, nunc comitabor cunctes.
 Sic ait et tepidos fundentia lumen fletus,
 Sæpius admoto siccat velamine Bruno.

E numero tanto sex surrexere priores
 Ingenio et sophia, rebusque ac sanguine prisco:
 Andreas, Hugoque sacer, Vegetusque Garinus,
 Laudunus, Stephanus Burgensis, icemque Diensis.
 Hi duo postremi Libyci doctoris alumni,
 Et canonum assædæ magni de cælibe Ruffi
 Cænobio, mira et pollebant dogmatis arte,
 Et successive rupere silentia, tali
 Ordine: Præceptor, cui non est alter in orbe
 Equandus, te nos sumus a puerilibus annis,
 Sectati, et semper sumus parere parati
 Imperiis, dictisque tuis, per numina, per tot
 Quot per olympiacos scintillant sidera tractus
 Testamur, sine te possemus vivere nunquam.
 Per medios ignes, te per media arma sequemur,
 Eveniat quacunq; tibi fortuna sinistra
 Fare, mori tecum mens est, et ducere vitam.

Vivite felices, veraque in pace valete,
 O comites, tanto non possumus absque magistro
 Degere sub membris, et grata luce potiri.
 Incedat quocunq; libet, comitamur ovantes.
 Nos igitur pariter spelæa petemus et antra.
 Vos iterum socii, vos et terrena valete:
 Tuque Parisina urbs, nostrorum theca laborum.
 Germani valeant, valeant utrique parentes,
 Divitiæ atque domus, et pinguis rura, valete.
 Nos sequimur superos, pereuntia tenuimus arva;
 Nos fugimus terram, et cæli properamus ad ar-

tem.
 Finierant, cunctique ruunt in dulcia pacis
 Oscula, et amplexus lacrymisque rigantur utrin-

que.
 Sicque revertentes in propria tecta gemchant.
 Bruno capit nullam tacita sub nocte quietem;
 Sed qualem reperire locum (quo tutus ab omni
 Sit strepitu gentis, maneatque latentior) anceps
 Cogitat, et secum versat, crebro atque reversat.
 Vertitur interea cœlum, et Latonia lampas,
 Oppositas primo nebulas scindebat in ortu,
 Cumque diu orasset superos, arisque dedisset
 Mystica cum gemitu libamina, jusque Minervæ
 Pasceret, ardentem lynchnum suspensa tenebat,
 In multam solus vigilans præcordia noctem:
 Opprimitur somno, et tepido dat membra cubili:
 Procumbit languens, et mox ut lumina texit
 Matutina quies, facies incedere cernit
 Angelicas, labisque sales nascere modestis.
 Assit nitidæ fidei signacula fronti,
 Atque ait: O, tali quæ vos sub imagine fertis,
 Gaudentes animæ, per maxima sceptrâ Tonantis

A Adjuro, a Stygiis estis vel missæ ab olympo?
 Illæ alacri vultu, facieque et fronte decora,
 Ne trepida, dixerè: Dei sacrate minister,
 Mittimur huc etenim summis e sedibus ad te.
 Et paradisiaci ferimus mandata Parentis.
 O te felicem, quem de tot millibus unum
 Elegere poli, monachos reparare labantes!
 Perge, tuum completo animum, tua vota secunda,
 Illoc tibi divinus Sator imperat, ito citatus
 Granopolim, dicunt vulgari idiomate Galli,
 Hugoneique petas antistitem, et ille docebit,
 Quem tibi condidimus sublimi in vertice campus,
 Voce sub Hebræa Carthusia dicitur, hoc est,
 Sermone Ausonio, perfecta vocatio divum.
 Vos quoque sumatis tanto de nomine nomen,
 Et Curthusiaci vestri appellentur alumni.
 Vade igitur felix, te totus honorat olympus
 Bruno, tibi que dabit divinum in sæcula nomen.
 Talibus effati fluxere in nubila vultus

B Angelici, et sumptæ densato ex aere formæ.
 Mox abiere, torusque omnis spiravit amomo.
 Ille gemens, tantique labans dulcedine verbi,
 Corripit e strato corpus, tenditque supinas
 Ad superos cum voce manus, gratesque rependit.
 Numina (tum dixit) cœli quæ limen habetis,
 Si mihi sint totidem linguæ quot lumina fertur
 In membris habuisse Argus, persolvere dignas
 Haud possem laudes, istud quod manus obire
 Me facitis dignum; tua sunt hæc munera, Christe.
 Est nihil excellens in me, vos omnia fertis,
 Optima cepta date, gressusque parate secundos,
 Cœlicolæ, quibus est humanæ cura salutis.

Bruno jubet socios ad se sub mane vocari.
 Continuo adveniunt, illis ea singula narrat.
 Irriguus inter fletus, roresque tepentes,
 Inter complexus, inter sancta oscula, dextras
 Dant pariter, fideique arrhas, et fœdus amoris.
 Constituere omnes opus accelerare futurum,
 C Atque reservatis paucis ad fana struenda,
 Cætera pauperibus bona distribuere per urbem.
 Præcipiunt famulis ut equos adducere certent
 Ac sellas et frena parent; tunc ocuis omnes
 Imperio parere student, et iussa facessunt.
 Codicibus jumenta onerant et plaustra citati.
 Fit strepitus, vocesque per ardua tecta volutant
 Mirantur subitos dominorum ex æde recessus,
 Parcere nec possunt lacrymis, miseroque dolori.
 Convertere pios ad summa palatia vultus,
 Singultuque gravi, et gemitu dixere patienti,
 Aula superba, vale, redimita aula, valete,
 Non critis per nos ultra visenda, colonis
 Linquimus externis vos esse habitanda, valete.
 Inus ad ignotas (nunquamque redibimus) oras.
 Sicque viam carpunt, et equis calcaria figunt.

Mox igitur septem stellas ex æthere summo
 Demisere poli, quibus una nitentior ibat
 Ante alias, nec non Phœbi nascentis ab ortu,
 Ferre videbatur gressum ad sublimia tecta
 B Præsulis Hugonis, rigidumque ascendere callem,
 Qui vicinus erat, celsoque incumbere saxo.
 Talia, cum dulci decumberet ille sopore,
 Suscipit. A somno postquam expergiscitur, omne
 Mente agitât factum, pensat secum atque repensat.
 Quid bone vult Deus, hoc, inquit mirabile signum?
 Quid, rogo, portendunt hæc septem sidera mundo?
 Altius hæc igitur dum cogitat, imminet urbi,
 Sex sociis doctor comitatus, et introit ædes
 Pontificis, quem se secreto affamine dixit
 Visere velle. Intra penetralia ducitur aula.
 Et comites seni se inclinant, oscula figit
 Sacratiss manibus Bruno, sicque incipit ore:
 Grande decus fidei, rectissima norma Parentum
 Hugo, ab olympiacis moniti per somnia divis,
 Venimus huc ad te, nostram quoque pandimus
 Quam superi tetigere suo spiramine, mentem,
 Terruit horrendo nos summa potentia monstro,

Quod puto non lateat quoque te, cum Gallia tota
 Hac novitate rei multis sit plena diebus.
 O quam cruda dies, grandique tremenda pavore,
 Illa fuit, quæ nos tanto calcfecit amore.
 Singula tu nosti melius, sanctissime pastor,
 Quem Deus illustrem majori lumine fecit.
 Hi sex discipuli rigidum descendere montem
 Religionis in his tecum regionibus optant.
 Uno anno cuncti in vasta vellemus eremo
 Degere et in rigidis vitam deducere septis.
 Jam saturi mundo, nos fastidimus in illo
 Quidquid adest, omnesque pari inflammamur amore:
 Ergo locum nobis aptum, Pater inelyte, pande,
 Pande, rogo. Scimus quoniam patefecit olympus
 Tanta tibi, temetque juvamina grata daturum
 Hoc in opus, nobisque duceam ad deserta futurum.
 Sic Bruno. At verbis socii assensere loquentis.

His Pater auditis nequirit cohibere cadentes
 Ex oculis fluvios, levat ac amplectitur illos,
 Suspiciensque polos, mox verba erupit in ista:
 O supreme Dator, devolvens ætheris orbis,
 Influxus in eos, qui tempora læta ministrant,
 Aureaque effusa deducunt sæcula pace!
 Quali ego te digne verbo laudare vel actu,
 Affectu queam, nostro qui tanta sub ævo
 Mira facis, tantoque hominem dignaris amore
 Demere de luteis, et ad axem attollere curis.
 Visa mihi in somnis ea septem sidera. Quid? ni
 Hosce viros signant, hæc septem pectora monstrant,
 Plena Deo, occiduos collustrata penates
 Namque stnos ad nos oriens transmissit honores,
 Gallia tu felix, quæ tanto germinare gaudes,
 Quamve peregrini decorant a climate gentes.
 Mox illis dulci sic est sermone locutus:
 Arbitror esse locum, vobis divinitus aptum,
 Qua declinarunt septem de nubibus astra.
 Ipse situm rocolo, memorique in pectore servo;
 Ardua deducit gibbosaque semita rupis
 Illuc, effectus locus est et frigidus, ultra
 Quam dici possit; sunt saxa albertia semper,
 Assiduis nivibus surgente carentia sole,
 Mane soporati simul ibimus, inspicimus,
 Quidquid erit, campos ibi contemplabimur arctos.
 Interea tecum, nati, maneat in aula,
 Et ineniores estote mei, memoresque meorum.
 Sicque quieverunt hic facto sine loquendi.

Cumque diurna novo sole intervalla redirent,
 Tum montana petunt omnes et culmen apricum
 Ad supremum igitur tandem venere cacumen.
 Hæc saxa vident, horrentesque undique rupes.
 Non arbuta illic, non ligna ferentia fructus.
 Vix ibi sunt herbæ virides, humilesque genistæ.
 Hicque rigore loci præsul perterritus, inquit,
 O quantum doleo fratrum dilecta corona,
 Tam sterile adisse sinus, sublimia septa.
 En infecundæ vallant nos undique cautes.
 Vix solem aspiciamus, vesperque manere videtur
 Hic semper, nebulæque graves, hic nulla ferarum
 Lustra tuor, nullos aditus, vestigia nulla.
 Non avis huc, non vir, non bellua forsitan ulla
 Accessere, horrent sane hæc loca frigida, semper
 Perpetuis nivibus surgente carentia sole.
 Ergo homines vivant, remunt ubi vivere bruta?
 Pandite quid factus, sique hic habitare valetis?
 Sicque loquebatur. Repetentem singula Bruno
 His interruptis verbis: O caudate princeps,
 Nonne putas melius sufferre incommoda montis
 Iujus, et algores gelidos quam ferre vel uno
 Inferni tormenta die, variosque dolores?
 Ad superos attollo acies, et mente revolve
 Jucundos sine morte dies, et munera semper
 Duratura olim, nullumque videntia finem.
 Illic vocat Omnipotens nos, et manifesta dedere
 Signa poli, et modicis damnis terribimur Iujus
 Vitæ infelicis, vitæque decore carentis?
 Absit! sum potius discrimen iturus in omne.
 Illic igitur sit nostra quies, et sancta voluptas.

A Dixit, et unanimes cuncti assensere loquenti.
 Res memoranda statim vir præstantissimus Hugo,
 Cum Brunone simul cunctisque sodalibus, ista
 Ore uno dixere alacres in carmine verba:
 O salve semper regio tutissima mundi,
 O salve quæsitæ diu, tu saxea moles,
 Purgatura piæ longa a rubigine mentes,
 Et multos missura animos in tecta deorum.
 O salve, superum mons impinguatus amore,
 Cujus terra, licet sterilecat munere glebæ,
 Culturaque carens et frugibus, haud tamen unquam
 Est caritura illis fruticetis atque virore
 Illo, ex quo sancti gignuntur in æthere fructus.
 Herbis aret humus, sed ager virtutibus almis
 Pinguescet semper, meritis cumulatus opimis.
 Salvete, o tacitæ silvæ, tenuesque myricæ:
 Sumite nos hilari vestra in consortia vultu,
 Venimus huc victuri omnes, simul et morituri.

Post hæc artifices cœpere excidere saxa
 Cotibus ex altis, calcemque parare tenacem.
 Hi fodiunt, ast hic cumulos componit arenæ.
 Ille solum sternit, lateres hic portat et undas.
 Scalpra sonant, dolabræque graves, duræque bi-
 [pennes.

Longius auditur strepitus, rumorque virorum,
 Pluvie in summa cellæque et sana struantur:
 Christiparæque sacrum genitrici ac ara dicatur.
 Ille locus privatus erat pluvialibus undis.
 Non ibi cisternæ, puteusque nec ullus ibidem:
 In fovea tantum pluvialis lymphæ manebat
 Mortua: et interdum luteo fetebat odore.
 In mœrore omnes incommoda tanta ferebant.
 Sed quid certa fides non impetrat atque meretur?
 Se dedit in lacrymas, oravitque inelytus ille
 Coctus, et obtinuit supplex quod ab axe petivit.
 Namque statim in dura fodere crepidine rupis.
 Nec mora, continuo latices fluxere recentes,
 Et rivos egere amplos, ad fluminis instar,
 Lambit adhuc curvo fons ille cacumina cursa,
 C Cellarumque hortos vitreo circumfluit amne.
 Durat adhuc signum renovans miracula Mosis,
 Qui sterili deduxit aquas de marmore dulces:
 Quando Hebræa cohors arabum deserta petivit.

Jamque dies solemnis erat, quo machina surgens
 Hospitio poterat monachos servare decenti.
 Hugo ciet clerum, civesque invitat ab urbe
 Ad summos aditus, incultaque limina montis,
 Visuros fieri festivi encenia templi,
 Atque viros tantos habitum persumere sanctæ
 Rusticitatis, et excas latitare per alpes.
 Ipso igitur clero comitante, cacumina silvæ
 Scandit; at hic ægre Bruno fratresque ferebant
 Agmina tot gentis, tot per pia tecta tumultus.
 Præsul adest, sacras solito capit ordine vestes,
 Et decus imponit capiti, bifidamque tiamam:
 Fumus odoratus veniens e thure Sabæo,
 Altius ascendit, sanique volumina complet.
 Pontifici cathedram parat ille, hic stragula sternit,

D Jamque sacerdotes æquo discrimine vocum
 Incipiunt cantus, rutilas assurgit ad aras
 Pastor, et erectis cœli ad fastigia palmis
 Mystica sancta litat, superis et munera libat.
 Dedicat interea templum claustrumque sacerdos,
 Sitque novæ domui nomen Carthusia, mandat:
 Condendasque domos habituras nomen ab illa.
 Prædia donavit, donavit pinguis vilæ
 Jugera quo monachi sine quæstu vivere possent.
 Tuno adyta ingreditur Bruno, senique sodales.
 Singulus exiit prædosis usque lacernis
 Mollibus, atque trahunt crepidas e cruribus omnes
 Confestim, tondent formoso e vertice crines.
 Apparent juvenum formosa et lactea membra,
 Nudatique manent, genubusque et corpore flexi.
 Mox operit lugens villosa tegmine pastor
 Candida doctoris, fratrumque tenerrima docta,
 Atque rudi sacco, nivcumque imponit amictum
 Virgine de lana, nivea tum cannabe cingit.

Atque tegit scapulas albo chamoque cucullo,
 Indicio aeternae clausurae munditiaeque.
 Innumerae astabant turbas, cunctique gemebant.
 Nec poterant retinere pios pia pectora planctus.
 Tunc etiam summi nifido de vertice caeli
 Angelici venere chori, cantuque sonoro
 Festa celebrarunt; hic murice clarus et ostro
 Praecedens David citharam pulsabat eburnam.
 Huc et Joannes villosa pelle cameli
 Cinctus, praedulces circumplexurus alumnos
 Venerat; hic Paulus tectus velamine palmæ,
 Hic erat Hilariion celebrerque Antonius heros,
 Candentique toga Benedictus et ore verendus
 Spectaturi aderant solemnia tanta parentes,
 Qui latebras olim fuerant saltusque secuti.

Discite mundano vos qui insudatis honori,
 Qui caput erigitis, tumidum qui pectus habetis
 Presenti speculo, et tanta dulcedine moti,
 Alta supercilia elata deponere frontia.

Tum pater excelsae Christi qui praefuit aulae
 Victor, olympiacos forte aspiciebat in axes,
 Felicesque choros vidit splendore corusco,
 Sedibus e summis lætam associare Tonantem,
 Carthusiae sanctos pergentem invisere colles.
 Obstupuit, montes illos et clima notavit,
 Cursoremque illuc celerem, celeresque tabellas
 Misit, et Hugoni visa hæc miracula scripsit.

Hugo admiratus, quodcumque evenerat illo
 Tempore rescripsit, quæve in confinibus illis
 Egerat Omnipotens, calamo dat nota volanti,
 Doctorem et senos comites a turbine mundi
 Conversos, septem stellarum lumina, necnon
 Ordinis incepti seriem, strictumque rigorem.
 Nuntius abscessit, Latiamque rediit ad urbem.

Maximus ut pastor cepit nova nuntia, gaudens
 Convocat extemplo Patres, sanctumque senatum,
 Quos Romana facit sublimes purpura : pandit
 Omne quod acciderat factum, et divinitus auctum
 Confirmavit opus, votis concordibus aulae.
 Divinisque illud, confecto grammate, donis
 Munivit, variisque efficit dotibus almum,
 Servanturque notis signata bifrontibus æra.
 Hoc et idem plures summi fecere Parentes
 Qui caput excelsum triplici diademate cingunt.
 Hugo autem nusquam potuit desistere ceptis,
 Quos semel adjuvit, fovit quoque semper et auxit.
 Jugiter inter eos studuit consistere, claustrum
 Conditus, albentes tunicas quoque sumpsit ab illis,
 Nonnisi inter eos voluit decedere vitam.
 Femineos vultus ibi quadraginta per annos
 Asperit nunquam, nullosque ambivit honores.
 Demum est in divos post funera sancta relatus.
 Tunc etiam divi Theophredi maximus abbas,
 Guillelmus, cessit mitrae, baculumque reliquit
 Sacratum, necnon monachorum ditia templa,
 Degereque elegit solus sub paupere tecto,
 Sub Brunonis ope, et niveum suscepit amictum.

Victore assumpto, successit honoribus urbis
 Cluniacæ gentis princeps, Urbanus, in omni
 Praeclarus sophia; fuerat Bruno illius olim
 Doctor, et idcirco cupiens in rebus agendis
 Praeceptoris ope, et monitis sapientibus uti,
 Consiliisque ejus, Romana mittit ab urbe,
 Ad Carthusiaci gelidissima culmina montis
 Nuntium : ut in sanctae Brunonem convocet aulae
 Obsequium, hicque Patris summi mandata capessens,
 Pergit, et optatas cursu pervenit ad ades.

Pontificis chartas accepit Bruno, legensque,
 Anxius addubitat sibi quid tunc esset agendum,
 An tentare viam, seu respondere precando,
 Ne se proposito retrahat, ne grata relinquat
 Antra, quibus latitare nihil contingere posset
 Dulcius. At, postquam partes evolverat ambas,
 Bruno, reluctari votis, jussisque supremi
 Pontificis putat esse nefas, concludit eundem.
 Sic licet invidus, Carthusia deserit arva.
 Heu quantos gemitus, heu quot lamenta, perosus

A Romuleos fasces, curas atque aspera cellas
 Exsilia emisit Bruno, emisero sodales?
 Ceu clavo amisso, ac veluti temone refracto,
 Puppis erant, adeo dispendia multa tulere.
 Tunc omnes. Laudumnus erat moderator ovilis.

Protinus ut summi Bruno pervenit ad aulae
 Pontificis, toto prostratus pectore figit
 Oscula sacratis pedibus; sed papa jacentem
 Atollit manibus, venienti applaudit amico.
 Dat faciles aditus, et læta fronte magistrum
 Suscipit hospitio, multoque exceptus honore,
 Pontificis lateri consul fidissimus hæret.
 Hujus et hortatu motus, diversa coegit
 Consilia Urbanus, generosa Placentia testis,
 Sunt testes Melphi. Clarus mons testis, ibidem.
 Multa sacrosancti decrevit Pneumatis aura;
 Instituit Mariæ celebrari Virginis horas
 Quotidie a cleris; huic Sabbata cuncta dicari
 In Mahumetanorum (quæ gens contraria Christo est)

B Millia multa hominum, fidei succensus amore,
 Armavit, qui signa crucis subiere, parati
 Christo immortalis mortalem reddere vitam.
 Dux Godfredus erat, Billonius optimus armis:
 Sanguineque antiquo, virtuteque magnus et audax,
 Auxilio superum Turcas prostravit, et urbem
 Ingressus sanctam, capiti diadema recusat
 Imponi regale suo, cum Christus in illa
 Urbe coronatus sit spinis dispare forma.
 Interea doctor nequiens tolerare tumultus
 Urbis, apostolicos interpellasse parentes
 Fertur, ut optatas sinerent se visere silvas;
 Atque frui solitæ dulci solamine pacis.
 Nolentes vero tantum sub nubis nitorem
 Celari, renuere Patres, fecerunt Remis
 Pontificem toto populo exultante; sed ille
 Cessit, et indignum tanto se dixit honore,
 Atque onere; agnoscebat enim, discrimine quanto
 Quisque subire queat prelati nomen, et ingens
 Pondus; at instanti discessum ex urbe rogata
 Obtinet, ad Calabram exiit protinus oras,

C Pristina non repetens Carthusi habitacula montis
 Ne fortasse sequi Romani antistitis aulae
 Arte videretur tacita; nam papa quietos
 Tam fines adiit Gallorum, urbemque reliquit.
 Ad Carthusiacæ cultores scripsit eremi
 Bruno, quid impediatur reditum, et quæ causa remota
 Transtulit in Calabros, quippe illi firma voluntas,
 Perstitit, antiquos aliquando revisere colles,
 Dum foret optatis occasio commoda rebus.

Optata gaudens de libertate recessus,
 Alloquitur Bruno charos hac voce sodales:
 Vidistis, comites, Romanæ tot mala gentis
 Quis numerare potest? memet narrare volentem
 Impediunt lacrymæ; sunt mille pericula, mille
 Sunt laquei, et nostræ sunt mille incommoda vitæ.
 Bella, nece, rixas, et litigiosa popelli
 Jurgia, livores, odia inveterata, tumultus
 Vidimus, et misera quosdam ambitione lumentes,
 D Hinc, precor, advertamus iter; Deus evocat hinc n. a.
 Eripit a tenebris; dum lux præcedit, eamus.
 Antiqui repetamus iter, repetamus amorem
 Propositi, cellas humiles, silvasque quietas,
 Atque intermissæ solatia dulcia vitæ.
 Dixit, et ad cursum promptos sermonibus urget,
 Optatasque vias concordia mente sequuntur.

Post hæc discipulos alios hinc inde coegit,
 Linquebant opulenta alii patrimonia, cultus
 Corporis, et ventris carus, ditissima castra.
 Denique quidquid habet fallacis gloria mundi,
 Spreverunt penitus, per inhospita saxa secuti
 Brunonem, quocumque manus divina vocasset,
 Purpura calcatur; Bruno feliciter artus
 Veste tegit nivea, dat vestimenta salutis.
 Insontes, humilesque notans hos esse futuros,
 Hos tenues habitare specus, et lustra docelat.
 Hoc fervore animi, quod sex instruxerat antea.
 Dum Carthusiacis Bruno degebat in antris.

Per nemus umbrosum sibi construxere cavernas,
Finitibus in Calabria : nam paupertate coacti,
Non poterant cellas sublimi attollere tecto.

At princeps Calabria fungens dititione Rogerus,
In nemus ire parat venatum. Læta juvenus.
Retia rara ferunt, venabula, odora canunque
Agmina deducunt, sonipes spumantia mandit
Frena, ruunt equites cinctis ad terga pharetris.
Postquam frondiferi ventum est ad culmina montis,
Invia lustra patent, dejectæ a vertice saxi,
Ecce feræ aufugiunt, et pulverulenta fatigant
Crura jugis, vallesque petunt, camposque patentes.
Tela sonant, clamantque viri, volitantque sagittæ.
Dantque lyciscæ agiles saltus, cervosque sequuntur:
Antra petunt ubi Bruno latet, sanctique sodales.
Majestate virum moti, tellure cadentes
Inflexere genu, caudasque movendo sub illis,
Numen adorant, implent latratibus auras.
Et dux errat equo mediis in vallibus atque
Baubatus varios audit, forsanique reperit
Credid aprum, aut aliquem descendere rupe leonem.

Insequitur cursu nuncque hos, nunc præterit illos.
Ad latebras tandem pervenit, easque, lyciscas
Aspicit oranti caudis applaudere sancto,
Popliteque incurvo lixos accumbere terra.
Mox descendit equo, faciem vultusque verendos
Contemplatus, humi cecidit causamque requirit,
Tam vasta audendi deserta tenere. Beatus
Singula narravit doctor, verbumque salutis
Protulit atque ducem superum calfecit amore.
Mox fieri delubra jubet, cellasque domosque,
Divitiasque dedit, terrasque ac oppida princeps,
Jumenta atque pecus varium. Carthusia nobis
Ista secunda fuit virtutibus inclyta multis.

Hinc dux Brunonis precibus, comitunque piorum
Confusus sperabat opem, si quando necesse
In dubiis quidquam bellorum eventibus esset.
Hunc etiam nec spes, nec opinio vana fefellit,
Quando quidem Capuæ dum muros undique circum
Obsidet, agminibus late implens oppida multis :
Sergius, excubiis noctis præfectus ab illo,
Sancta datæ fidei violavit fœdera, falso

A Quæ juramento divum promiserat aris.
Principi enim Capuæ tacita sub nocte latentes,
Se patefacturum ad sibi credita castra Rogeri.
Res infanda ! aditus animo promissit avaro.
Jamjam nox aderat, qua proditor impius omnem
Patraturus erat (ni obstarent numina) fraudem.
Oppositæ stabant acies, properabat iniquus
Sergius hostiles fartim introducere turmas.
Dux tenuem in somnium tunc declinavit ocellis.
Bruno quiescenti (res admiranda), repente
Astitit illacrymans, et scissis vestibus iras
Denudans in eum Capuani militis, inquit :
Surge, cape arma, vide, princeps, si numina cœli
Teque tuosque velint a proditione parata
Eripere. Attonitus somno sese excutit, agmen
Excitat, ut, veri quid haberet visio, nosset.
Arma capit, sicut strepitus, it clamor in auras.
Anxia turba ducem sequitur, licet inscia motus
Tam subitè, castris mox Sergius atque sequaces
Aufugiunt, Capuamque petunt, dux impiger illos
Persequitur Capuani obsant, pugnatur utrinque.
Tela sonant telis. Tandem victore Rogero,
Detexere dolos istis incursum, hostes
Devicti captique. Memor certusque Rogerus,
Quod Brunonis ope hanc fraudem evasisset, adivia
Hunc, et ob id grata magnis cum vocibus egit.
Non ego, Bruno inquit, sed, cœli missus ab axe
Astans principibus, bellorum tempore fraudes
Angelus, in somnis tibi præmonstravit iniquas.
Bruno post longi victricis bella laboris,
Cœlitibus sanctam delegit reddere mentem,
Innocuumque animum cœnoso a carnis odore,
Cujus et illustres obitus, sublimia passim.
Agmina spirituum cantu venerat superne,
Usque ad sidereos comitata fuere senatus.
Qua Pater excelsos æterna pace triumphos
Aspicit, et divos mira dulcedine vultus :
Hic pro eremicolis magno dat vota Tonanti.
Innumeris etiam post inclyta funera claret
C Prodigis, nam fons vivus de fauce sepulcri
Continuo emanat, multis languoribus aptus
Curandis, et adhuc Brunonia lympa vocatur.

ANNO DOMINI MXXXVII.

GUIGO I

CARTHUSIÆ MAJORIS PRIOR GENERALIS QUINTUS.

NOTITIA.

(Histoire littéraire de la France, tom. XI, pag. 646.)

§ I. — Vita

Guigues, surnommé, selon les uns, du Châtel, selon les autres, du Pin, naquit, l'an 1083, d'une famille noble et vertueuse, dans le bourg de Saint-Romain, au diocèse de Valence, en Dauphiné (MART. amp. Coll. t. VI, p. 163; LABBE Bib. mas. t. I, pag. 639; An. Carth.; Mir. Script. pag. 431). Il reçut une éducation conforme à sa naissance et à la piété de ses parents. Sur le point de s'établir dans le monde, il le quitta (l'an 1107) pour aller s'ensevelir dans le désert

D de la Grande-Chartreuse. Le détail des vertus qu'il pratiqua dans cette sainte retraite n'est point du ressort de notre histoire. Nous nous bornerons à dire que l'étude, celle qui convient à un solitaire, ne fut point bannie de ses exercices. On sait que les premiers Chartreux employaient, à copier des livres, le temps que la prière leur laissait. Ce genre de travail plut infiniment à Guigues par la facilité qu'il lui procurait de se familiariser avec la parole divine et les plus beaux monuments de la tradition: Il amas-